

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษานับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ โลกปัจจุบันจะเป็นโลกแห่งการเรียนรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการศึกษาให้คนในชาติมีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมความพร้อมคนให้มีคุณลักษณะที่เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และสามารถปรับตัวให้อยู่ได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทุกคนจำเป็นจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553¹ ได้เน้นให้ทุกส่วนของสังคมคือ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จินระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการวางแผน การกำหนดเป้าหมายวางมาตรฐานการศึกษา การประสานงาน การจัดหาทรัพยากร การกำกับดูแล ตรวจสอบ และการประเมินผล ร่วมกันเพื่อนำไปสู่แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง สถานศึกษาจึงควรเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาอย่างเต็มที่ โดยมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันตลอดจนประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน สถานศึกษาและชุมชนต้องร่วมกันให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องของงบประมาณ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนทำให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นวิทยากรตามความถนัด เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน ชุมชนก็จะเกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของร่วมกันในการจัดการศึกษา เช่นเดียวกับการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551² ที่เน้นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละโรงเรียนและแต่ละชุมชน ซึ่งครูผู้สอนและสถานศึกษา สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความแตกต่าง

---

¹ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 45 ก วันที่ 22 กรกฎาคม 2553), หน้า 19.

²สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, (<http://www.curriculum51.net/upload/cur-51.pdf>, 2551), หน้า 1.

กัน ได้ภายใต้การวางแผนและการจัดการที่ดีของสถานศึกษา โดยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บ้าน โรงเรียน ชุมชน ทำให้เกิดความเข้าใจและสนองกับความต้องการของสังคมและชุมชน

การจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า วิธีที่ดีที่สุดก็คือ การให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินงาน การให้การส่งเสริม สนับสนุนทั้งด้านกำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้มี กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้มีบทบัญญัติหลายมาตราที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้...(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น¹

จังหวัดนครราชสีมา จัดเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่แบ่งการปกครองออกเป็น 32 อำเภอ 68 เทศบาล 266 ตำบล มีวัดทั้งสิ้น จำนวน 2,674 วัด แยกเป็นวัดที่เป็นพัทธสีมา จำนวน 962 วัด สำนักสงฆ์ จำนวน 880 วัด และที่พักสงฆ์ จำนวน 832 วัด มีพระภิกษุสามเณรจำพรรษา จำนวน 16,145 รูป แยกเป็นพระภิกษุ 14,230 รูป และสามเณร 1,915 รูป มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 184 แห่ง มีวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น 15 แห่ง วัดพัฒนาตัวอย่าง 29 แห่ง อุทยานการศึกษาในวัด 6 แห่ง วัดพระอารามหลวง 6 แห่ง วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว 19 แห่ง ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา 32 แห่ง โรงเรียนการกุศลในวัด 5 แห่ง ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 18 แห่ง ศูนย์บำบัด ยาเสพติดในวัด 4 แห่ง วัดสมณไพร 2 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาหรือวิทยาเขต 9 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 12 แห่ง โรงเรียนธรรมะ-บาลี 360 แห่ง สำนักปฏิบัติธรรม 313 แห่ง สำนักเรียน 4 แห่ง และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 889 รูป²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ไทย ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงสถาปนาขึ้นที่วัดมหาธาตุ เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณร

¹ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, หน้า 20.

²สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, บัญชีสำรวจพระภิกษุ สามเณร ศิษย์ และวัด ประจำปี พ.ศ. 2552, (นครราชสีมา: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, 2552), หน้า 1-4.

และคฤหบดี ได้เปิดสอนระดับปริญญาตรีเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 และได้ดำเนินการจัดการศึกษามาโดยลำดับ ในปี พ.ศ. 2521 เริ่มขยายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค เริ่มตั้งวิทยาเขตแห่งแรกที่จังหวัดหนองคาย และได้ขยายไปยังจังหวัดอื่นๆ ที่มีความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และอาคารสถานที่ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ใน 5 คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย โดยมีวิทยาเขตในกำกับดูแล ตั้งอยู่ทั่วประเทศรวม 10 แห่ง คือ วิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาเขตนครศรีธรรมราช วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตนครราชสีมา วิทยาเขตอุบลราชธานี วิทยาเขตแพร่ วิทยาเขตสุรินทร์ วิทยาเขตพะเยา และวิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส มีหน่วยงานระดับวิทยาลัยสงฆ์อีก 5 แห่ง คือ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม วิทยาลัยสงฆ์เลย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ และวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มีโครงการขยายห้องเรียน 12 แห่ง มีหน่วยวิทยบริการ 8 แห่ง และสถาบันสมทบ 4 แห่ง ในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2540¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตั้งอยู่ที่บ้านหัวถนน ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการการศึกษาเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2530 โดยเปิดสอนในคณะพุทธศาสตร์ เป็นคณะแรก และต่อมาได้เปิดการศึกษาในคณะมนุษยศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2533 คณะครุศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2534 และคณะสังคมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2537 รวมเป็น 4 คณะ นับเป็นวิทยาเขตแห่งแรกของประเทศที่เปิดสอนครบทุกคณะตามที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยแม่ ในปี พ.ศ. 2540 ได้เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ปว.ค.) ในปี พ.ศ. 2547 เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) ในปี พ.ศ. 2548 เปิดสอนหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตสาขาการจัดการเชิงพุทธ ในปี พ.ศ. 2549 เปิดสอนหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกพระพุทธศาสนา สำหรับพระภิกษุสามเณร ในปี พ.ศ. 2550 ได้เปิดหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตสำหรับคฤหบดี วิชาเอกพระพุทธศาสนาและวิชาเอกการปกครอง และได้ขยายการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไปที่วัดชัยภูมิวนาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และในปี พ.ศ. 2551 เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตร

---

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551), หน้า 1-4.

บัณฑิตวิชาชีวิต (ป.บัณฑิต)¹ มีนิติตที่สำเร็จการศึกษารุ่นแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ถึงรุ่นที่ 19 ในปี พ.ศ. 2551 จำนวนทั้งสิ้น 1,311 รูป ในปีการศึกษา 2552 มีนิติตทุกชั้นปี จำนวน 668 รูป โดยจำแนกเป็นนิติตชั้นปีที่ 1 จำนวน 177 รูป ชั้นปีที่ 2 จำนวน 109 รูป ชั้นปีที่ 3 จำนวน 116 รูป ชั้นปีที่ 4 จำนวน 97 รูป และนิติตกำลังปฏิบัติศาสนกิจ จำนวน 169 รูป ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยได้ขยายการรับนิติตมากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา โดยได้จัดการเรียนการสอนภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด แต่การเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพเพื่อให้ก้าวทันเทียมกับมหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน ให้เป็นที่ยอมรับในวงการทั่วไปนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จะต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ของจังหวัดนครราชสีมาเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนด้านทรัพยากรในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม รวมถึงการให้พระสังฆาธิการระดับต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมาให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนด้านทรัพยากรทางการบริหารจากพระสังฆาธิการในระดับที่ต่างกัน ซึ่งอาจทำให้ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา จึงสมควรทำการศึกษาเพื่อให้ทราบลักษณะการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมาในเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานมาใช้ประกอบการพิจารณาแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามพรรษา วุฒิการศึกษา สมณศักดิ์ และตำแหน่งการปกครอง

---

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, คู่มือนิติตระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2551, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, 2551), หน้า 9-10.

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีพรรษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แตกต่างกัน

1.3.2 พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แตกต่างกัน

1.3.3 พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีสมณศักดิ์แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แตกต่างกัน

1.3.4 พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีตำแหน่งการปกครองต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตการวิจัยและกรอบแนวคิด

1.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.1.1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 2,434 รูป จำแนกเป็นพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและอำเภอ 67 รูป ระดับตำบล 305 รูป และระดับเจ้าอาวาส 2,062 รูป¹

1.4.1.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 340 รูป ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan² ได้จำนวน 335 รูป แต่ผู้วิจัยได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 340 รูป เพื่อความสะดวกในการคำนวณสัดส่วน จำแนกเป็นพระสังฆาธิการระดับจังหวัดและอำเภอ 10 รูป ระดับตำบล 42 รูป และระดับเจ้าอาวาส 288 รูป

1.4.2 ตัวแปรในการวิจัย

1.4.1.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ดังต่อไปนี้

1. พรรษา ประกอบด้วย ต่ำกว่า 20 พรรษา และ 20 พรรษาขึ้นไป
2. วุฒิการศึกษา ประกอบด้วย ต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไป
3. สมณศักดิ์ ประกอบด้วย มีสมณศักดิ์ และไม่มีสมณศักดิ์

---

¹สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา, บัญชีสำรวจพระภิกษุ สามเณร ศิษย์ และวัด ประจำปี พ.ศ. 2552, หน้า 1-4.

²สมบุรณ์ ดันยะ, วิทยาการวิจัย, (นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2545), หน้า 81-82.

4. ตำแหน่งการปกครอง ประกอบด้วย พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ระดับตำบล และระดับอำเภอและจังหวัด

1.4.1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดตามกรอบแนวคิด ของ International Association for Public Participation หรือ IAP2's ได้ศึกษาและเสนอกรอบ ความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับเรียกว่า Public Participation Spectrum¹ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นการมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการ ในระดับต่ำที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกที่มหาวิทยาลัยจะเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการเข้าสู่กระบวนการ มีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การคิด ประকাশ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังปรึกษาหารือ (Consult) เป็นการเปิดให้พระสังฆาธิการมี ส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจมหาวิทยาลัย ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ และการ แสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาท (Involve) การเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจ ว่า ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของพระสังฆาธิการจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกใน การบริหารงานของมหาวิทยาลัย เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายการจัด การศึกษา การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. การให้ความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการ และผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมโดยเป็นส่วนหนึ่งกับมหาวิทยาลัยในทุกขั้นตอนของ การตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการที่มีพระ สังฆาธิการระดับต่างๆ เข้ามาร่วมเป็นกรรมการด้วย เป็นต้น

5. การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทแก่พระ สังฆาธิการในระดับสูงที่สุดให้พระสังฆาธิการเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์

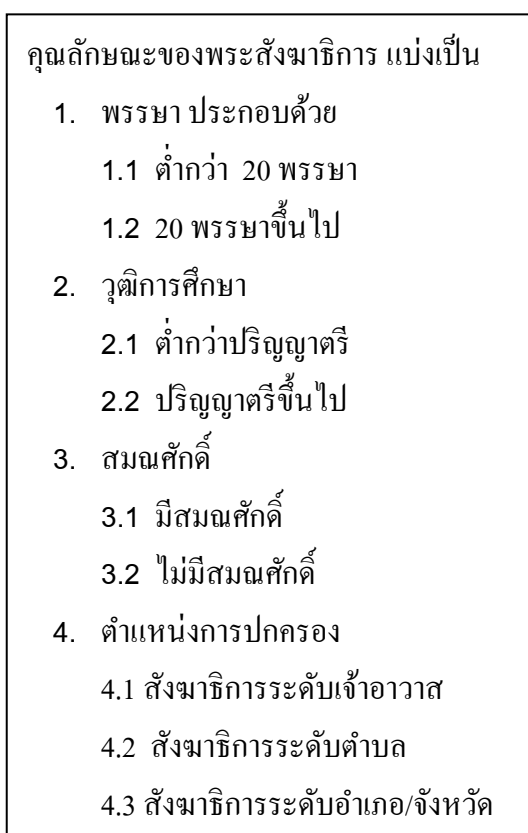
¹สถาบันวิจัยและพัฒนาคุณภาพ (สวพ), หลักสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาคุณภาพ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2551), หน้า 15-17.

และพันธกิจในด้านการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย เป็นต้น

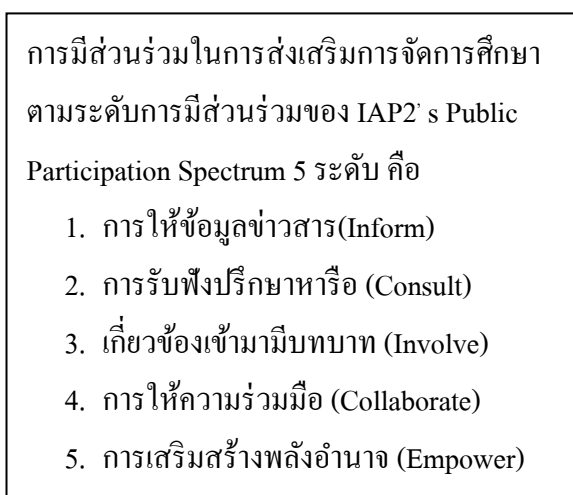
1.4.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยยึดตามแนวคิดของ International Association for Public Participation หรือ IAP2's เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ยังใหม่สำหรับสังคมไทย สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญต่อการเคารพผู้อาวุโส และจากการศึกษายังไม่พบว่ามีมีการนำมาทำการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้กรอบความคิดการมีส่วนร่วม 5 ระดับ ซึ่งเรียกว่า Public Participation Spectrum ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) การรับฟังปรึกษาหารือ (Consult) เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาท (Involve) การให้ความร่วมมือ (Collaborate) และการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empower) ได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ได้ปฏิบัติจริง ของพระสังฆาธิการระดับต่างๆ ในจังหวัดนครราชสีมา ที่สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย และเป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดขนาดใหญ่มีพระสังฆาธิการจำพรรษาอยู่จำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถศึกษาจากประชากรทั้งหมดได้

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การส่งเสริมการจัดการศึกษา หมายถึง การให้การสนับสนุน ส่งเสริม หรือจัดตั้งอำนาจความสะดวกในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย 4 ด้าน คือ

การผลิตบัณฑิต หมายถึง การส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา นิสิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 9 ประการ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจ และปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนร่วม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล และมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม การส่งเสริมให้นิสิตรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดอย่างเชื่อมโยง

การวิจัยและพัฒนา หมายถึง การส่งเสริมบุคลากรมหาวิทยาลัยและนิสิตให้มีโอกาสได้รับการพัฒนาด้านการวิจัย มีการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การเขียนโครงการวิจัย การสนับสนุนทุนเพื่อให้ทำวิจัยในชั้นเรียน การส่งไปประชุม สัมมนา การสนับสนุนให้ไปเป็นนักวิจัยร่วมกับสถาบันอื่น การสนับสนุนให้มีการทำวิจัยที่หลากหลายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และการส่งเสริมให้ทำงานวิจัยเป็นทีม

การส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การสนับสนุนให้บุคลากรและนิสิตของมหาวิทยาลัยจัดกิจกรรมหรือโครงการบริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคม เช่น โครงการอบรมวิปัสสนากรรมฐานแก่ประชาชน โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการอบรมศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงการให้บริการวิชาการในรูปแบบอื่นๆ เช่น การบรรยายธรรม การจัดประชุมทางวิชาการ เป็นกรรมการวิชาการ และเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม หมายถึง การส่งเสริมการจัดกิจกรรมหรือโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เช่น การจัดนิทรรศการวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดประกวดการจัดโต๊ะหมู่บูชา การส่งเสริมประเพณีเทศน์มหาชาติ การประกวดสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ และการจัดประกวดการจัดบายศรี

การมีส่วนร่วมในส่งเสริมการจัดการศึกษา หมายถึง การที่มหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย มีส่วนร่วมรับผิดชอบกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจดำเนินงานและการบริหารงาน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาด้วย ซึ่งในที่นี้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็น 5 ระดับ คือ

การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลแก่ผู้บริหารเพื่อประกอบการตัดสินใจกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ การจัดทำหลักสูตร การเปิดสาขาวิชาต่างๆ รวมถึงการจัดหาทุนเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ สถานีวิทยุชุมชน การจัดนิทรรศการ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์

การรับฟังปรึกษาหารือ (Consult) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับนโยบาย วิสัยทัศน์ การดำเนินงาน การจัดกิจกรรมต่างๆ แนวทางการพัฒนา นิสิตและบุคลากรของหน่วยงาน รวมถึงการจัดหาทุนเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย เพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจ ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น สำรวจความคิดเห็น และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาท (Involve) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมกำหนดแนวทางจัดหาทุนเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย การอำนวยความสะดวกด้านที่พักและการเดินทางแก่นิสิต การควบคุมดูแลการปฏิบัติตนของนิสิต รวมถึงการส่งเสริมให้นิสิตสอนศีลธรรมตามโรงเรียน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

การให้ความร่วมมือ (Collaborate) หมายถึง พระสังฆาธิการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัย และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องในรูปแบบของคณะกรรมการที่มีพระสังฆาธิการเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย

การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empower) หมายถึง พระสังฆาธิการเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัย การกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อนำมาพัฒนามหาวิทยาลัย โดยดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ และคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา หมายถึง วิทยาเขตของ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สภามหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้จัดตั้งขึ้นในพื้นที่ของ จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ที่ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะสงฆ์ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดและตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 36 สังกัดมหานิกาย ในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา และยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน พ.ศ. 2552 จำแนกตามคุณลักษณะ ประกอบด้วย

พรรษา หมายถึง ระยะเวลา นับตั้งแต่อุปสมบทจนถึงปัจจุบันของพระสังฆาธิการใน จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2552 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1) **พรรษาคต่ำกว่า 20 พรรษา** หมายถึง พระสังฆาธิการที่มีระยะเวลานับตั้งแต่ อุปสมบทจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2552 ยังไม่ถึง 20 พรรษา เป็นพระมัชฌิมะ มีพรรษา ตั้งแต่ 5 พรรษาขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง 10 พรรษา และจัดเป็นพระเถระ มีพรรษาตั้งแต่ 10 พรรษาขึ้นไป แต่ยังไม่ ถึง 20 พรรษา

2) **ตั้งแต่ 20 พรรษาขึ้นไป** หมายถึง พระสังฆาธิการที่มีระยะเวลานับตั้งแต่ อุปสมบทจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2552 ตั้งแต่ 20 พรรษาขึ้นไป จัดเป็นพระมหาเถระ

วุฒิการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิด้านการสำเร็จการศึกษาของพระสังฆาธิการในจังหวัด นครราชสีมา ประกอบด้วย

1) **ต่ำกว่าปริญญาตรี** หมายถึง พระสังฆาธิการที่สำเร็จการศึกษาระดับ ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า และการศึกษาอื่นๆ ที่ต่ำกว่าปริญญาตรี

2) **ปริญญาตรีขึ้นไป** หมายถึง พระสังฆาธิการที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

สมณศักดิ์ หมายถึง ยศของพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานเพื่อเป็นเกียรติในการทำ ความดีความชอบ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2552 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งเป็น

1) **มีสมณศักดิ์** หมายถึง ยศพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมาที่ได้รับโปรดเกล้าฯ พระราชทาน ประทาน ตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูชั้นประทวน พระมหา พระครูชั้น สัตถุยาบัตร พระราชาคณะ รวมถึงพระสังฆาธิการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพระฐานานุกรมด้วย

2) **ไม่มีสมณศักดิ์** หมายถึง พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งทางการปกครองแต่ยังไม่ได้รับโปรดเกล้าฯ พระราชทาน ประทาน แต่งตั้งหรือเลื่อนสมณศักดิ์ใดๆ

ตำแหน่งการปกครอง หมายถึง พระสังฆาธิการที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งทางการปกครอง ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535¹ ซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1) **เจ้าอาวาส** หมายถึง พระสังฆาธิการที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541)² มีอำนาจหน้าที่ปกครองพระสงฆ์เฉพาะภายในเขตวัดของตน

2) **เจ้าคณะตำบล** หมายถึง พระสังฆาธิการที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะตำบล ตามกฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) และมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์เฉพาะภายในเขตตำบลของตน

3) **เจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะจังหวัด** หมายถึง พระสังฆาธิการที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด ตามกฎหมายตราสามดวง ฉบับที่ 24 (พ.ศ. 2541) และมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์เฉพาะภายในเขตอำเภอและจังหวัดของตน

1.7 ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา ทั้งในภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่ออาจารย์ผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา นำไปกำหนดหรือพัฒนารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อให้เอื้อต่อความสำเร็จตามเป้าหมายและพันธกิจของมหาวิทยาลัยต่อไป

¹พระธรรมปริยัติโสภณ [วรวิทย์], *วิทยาพระสังฆาธิการ เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, 2553), หน้า 74-86.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 288-296.